

2.7. LÄHETTINÄ SOTASAIRAALASSA

Tuhannet suomalaiset nuoret liittyivät 1930-luvulla suojeluskuntapoikiin ja sota nosti tämän järjestön jäsenmäärät yhä suuremmiksi. Näin oli Lahdessakin asian laita. Me Kauranteen kolme vanhinta veljestä olimme Talvisodan jälkeen sen ikäisiä, että saatoimme liittyä tähän järjestöön välirauhan aikana. Sen nimi oli silloin sotilaspoikajärjestö. Halusimme tehdä jotain isänmaamme hyväksi noina ankeina aikoina.

Kesäkuun puolivälissä 1941 olimme isoisämme kauppias Tuomas Kilpisen kanssa kalareissulla lähellä Vääkkyä ja saimme saaliiksemme viikon kalastuksesta parin saavin verran Vesijärven kalaa. Kun olimme veneellämme lähestymässä isoisän huvilan laituria, huusi Elvi-tätimme jo kaukaa, että sota on syttynyt. Saksa oli hyökännyt Neuvostoliittoon 22.6.41 ja Neuvostoliiton pommitettua Suomea, ylittivät suomalaiset välirauhan rajan kolme päivää myöhemmin. Niin alkoi jatkosotamme.

Untamo-veli oli nopea monissa toimissa. Hän ehti Lahden sotilaspiirissä ilmoittamaan itsensä ja minut lähetiksi pian juhannuksen jälkeen. Aluksi meidät määrättiin Lahden majoituslautakuntaan hoitamaan kaikenlaisia pikku tehtäviä. Esimiehenämme oli mm. Lyseon rehtori Artturi Tähti-nen. Kun siellä ei ollut tarpeeksi töitä lukuisille lähettipojille meidät kaksi määrättiin Sotasairaala 8:n, entisen Viipurin sotilassairaalan tehtäviin. Tämä sotasairaala siirrettiin välirauhan aikana helmikuussa 1941 Lahden seudulle, koska “veli venäläinen” oli keskittänyt Suomen rajalle 27 divisioonaa joukkojaan. Perustajaksi oli määrätty lääkintäeversti Robert von Bonsdorff.

Sotasairaala 8:sta kehittyi pian maamme suurin sairaala. Se toimi useissa pisteissä Lahden kaupungin alueella ja kaukaisimmat osastot olivat Padasjoella, Vierumäellä ja Lapinjärvellä. Sairaalan esikunta oli Kansanopistolla, jossa talouspäällikkönä toimi majuri Ruuttula, pitkä, tumma, keski-ikäinen mies. Mennessämme ilmoittautumaan sairaalan esikuntaan hän käveli edestakaisin toimistossaan, jossa toimistolotat kirjoittelivat erilaisia papereita. Meille hän antoi määräyksen ilmoittautua Tapanilan kunnalliskodin sairaalaosastoon seuraavana aamuna.

Tiesimme, että oma koulumme, Lahden lyseo, oli otettu saman sotasairaalan kirurgiseksi osastoksi, Diakonissalaitos sisätautiosastoksi ja Tyttölyseon rakennus iho- ja sukupuoliosastoksi. Edelleen kirurgisia osastoja oli ainakin Vierumäellä ja sisätautiosasto Möysän kansakoululla. Tapanilan kunnalliskoti sijaitsi noin neljän kilometrin etäisyydellä Lahden keskustasta länteen. Kunnalliskodin uusi osa oli muutettu sotasairaalaksi ja vanha

osa toimi edelleen vanhainkotina.

Pyöräilimme Untamon kanssa sotilaspoika-asuissamme kesäkuun alkupäivinä 1941 tähän mielestämme jännittävään laitokseen. Tapanilan pihalla näimme ensimmäiset sairaat sotilaat ja sairaalan henkilökuntaa. Laitoksen käytävillä hyöri valkopukuisia kipusiskoja, pari sotilaspukuista miesapulaistakin. Kuulimme kanslian henkilökunnalta, että sairaalaa johti muuan lääkintäkapteeni, oikea lääkäri, mutta hänet tapasimme vasta myöhemmin. Hänen nimensä oli Arvo Arvela ja hän asui läheisessä Jalkarannan kaupunginosassa.

Alkuun meitä jännitti melkoisesti, miten meitä 11-12-vuotiaita pikku sotilaita kohdeltaisiin ja millaisia tehtäviä meille annettaisiin. Mutta tämä jännitys haihtui pian, sillä sotilaspojat otettiin heti ystävällisesti vastaan ja meille löytyi runsaasti sopivia töitä. Sairaalan kanslian henkilöt toimivat meidän esimiehinämme, mutta otimme töitä vastaan myös lääkintähenkilökunnalta ja suoraan potilailtakin.

Päätyömme oli verinäytteiden ja tutkimustulosten kuljettaminen keskikaupungilla oleviin laboratorioihin ja lausuntojen tuonti takaisin sairaalaan. Saimme tuoda polkupyörillämme myös lääkkeitä ja kaikenlaisia sairaalan tarvitsemia tavaroita keskikaupungilta Tapanilaan ja päinvastoin. Sotilaspotilaat pyysivät meitä ostamaan tupakkaa tai muuta pientä, mitä kaupoista silloin sai tai viemään kirjeitä postiin tai toisiin sairaaloihin. Vastaavasti toimme kirjeitä tai tuliaisia Tapanilan potilaille.

Eikä meille riittänyt pelkästään sairaalan lähettihommat, vaan me toimitimme myös kunnalliskodissa asustelevien vanhusten asioita, jos he meitä pyysivät. Jouduimmepa joskus hakemaan apteekeista naisten tauteihin lääkkeitä taikka ruokaa torikauppialta jne. Pidimme kovasti pyöräilemisestä, jota kertyi 30-40 kilometriä päivittäin. Samalla opimme monia aikuisille kuuluneita asioita. Tuskin rauhan aikana olisimmekaan saaneet näin vastuunalaisia töitä, koska silloin olisi ollut käytettävissä aikuisia tällaisiin tehtäviin.

Olimme silti poikiakin. Untamo joutui jättämään lähetin tehtävän kuumman kesän aiheuttaman nenäverenvuodon vuoksi ja sain kaverikseni Kalevi-veljen luokkatoverin Aimo Halmeen. Kun kerran yhdessä olimme viemässä tavaroita keskikaupungille, aloimme kinata, kumpi meistä olisi vahvempi. Eikä siinä auttanut muu kuin pysäköidä pyörät maantien laitaan ja käydä painin merkeissä koettamaan, kumpi samankokoisista olisi voimakkaampi. En muista, millä liikkeellä onnistuin saamaan Aimon nurin, mutta siitä hetkestä alkaen hän hyväksyi minut tasaveroiseksi kaveriksi ja yhteistyömme sujui hyvin niin kauan, kun hän toimi Tapanilassa.

Opimme pian löytämään Diakonialaitokselta sen laboratorion, johon Tapanilan useimmat lääketieteelliset näytteet vietiin tutkittaviksi. Lyseon neljännessä kerroksessa fysiikan ja kemian luokissa toimi sairaalan apteekki, josta haimme lääkkeitä lääkäreiden antamat reseptit tai listat mukamme. Samoin tiesimme, miltä sotasairaalan osastolta saimme Tapanilan osaston tarvitsemia muita tavaroita tai laitteita.

Hieman outoa oli kuljeskella oman koulumme käytävillä, kun sitä kansoittivat siteissä olevat haavoittuneet sotilaat, valkeat sisaret ja tohtorit terveiden koululaisten ja opettajien asemesta. Opettajiamme ei luonnollisesti näkynyt koulun käytävillä näissä oloissa. He olivat joko rintamalla, muissa sotilastehtävissä ja vain vanhimmat miehet sekä naisopettajat opetustehtävissä muualla.

Lahden yhteiskouluun oli ahdettu syksyllä 1941 kolmen oppikoulun oppilaat kolmeen vuoroon. Myöhemmin asemasodan aikaan, kun potilaitten määrä aleni Sotasairaala 8:ssa, vapautettiin Lyseokin koulukäyttöön. Tällöin taloon sijoitettiin sekä Terijoelta tullut Kannaksen yhteislyseo että Lahdenpohjasta tullut keskikoulu. Muut sotasairaalan osastot jatkoivat entisiä tehtäviään.

Sotasairaalan lähetintehtävää kesti pitempään kuin aluksi arvasinkaan. Omaan kouluunme pääsimme vasta marraskuussa 1941. Lumen jo peittäessä tienoot pikku veljeni Urpo toi Tapanilaan potkukelkan, jolla toimme vähäiset tavarani kotiin. Näin päättyi minun sotilaspoikien nimissä suorittamani lähes viiden kuukauden lähetintehtävä Sotasairaala 8:ssa Jatkosodan alussa.

2.8. ASEMANTAUSTAN ANKKURIT

Monet lahtelaiset pojat kuuluivat 1940-luvulla useaan urheiluseuraan tai yhdistykseen ja edustivat vuoroin kutakin niistä. Suosittuja seuroja poikien keskuudessa olivat varsinkin Lahden Hiihtoseura talvisin ja Lahden Ahkera tai Elluu eli Lahden Urheilijat kesäisin. Lisäksi urheilevat nuoret kuuluivat koulunsa urheilukerhoon, partioon tai muuhun liikuntaa harrastavaan yhteisöön. Tästä huolimatta saattoi joillekuille jäädä toimintahalua vielä varastoon. Niinpä muutamat Asemantaustan kaupunginosan nuoret päättivät vuoden 1944 tienoilla perus

Lahden Hiihtoseuran urheilijapoikia vanhalta hiihtostadionilla talvella 1944. Pojista moni kuului samaan aikaan Asemantaustan Ankkureihin.

taa oman, epävirallisen urheiluseuran, joka sai nimekseen Asemantaustan Ankkurit.

Ajatus tämän poikaseuran perustamisesta on pääosin laskettava Lyseota silloin käyneiden Lehdon ja Kauranteen veljesten tilille. Innostus urheiluun ja mieltymys vapaaehtoiseen nuorisotyöhön taikka alitajuinen johtamisen kaipuu tuotti tämän perustamisajatuksen, joka heti sai laajempaa kannatusta. Kahdesta Lehdon ja kolmesta Kauranteen veljeksestä tuli sittemmin opettajia. Seuran perustavasta kokouksesta saattaa olla jonkinlaisia muistiinpanojakin olemassa, jotka jääköön kuitenkin historian tutkijoiden etsittäväksi. Mutta muistoja seuran toiminnasta on monella ankkurilaisella. Tämän kirjoittaja piirsi luonnoksen Ankkurien jäsenmerkiksi, mutta varojen puutteessa sitä valmistettiin vain pari kappaletta pahville taiteiltuna.

Ankkurien tavoite oli järjestää sekä kesällä että talvella urheiluharjoituksia ja kilpailuja 10 - 15-vuotiaille lahtelaisnuorille. Me vanhemmat pojat toimimme Ankkurien kilpailuissa enimmäkseen järjestelijöinä ja toimitsijoina. Muuan lehtileike talvelta 1945 kertoo seuran toiminnasta piristävään tapaan: "Asemantaustan poikain hiihtomestaruudet ratkaistiin Eteläisen kansakoulun takaisessa vaihtelevassa maastossa 5 km:n matkalla kolmessa sarjassa. Mäenlasku suoritettiin Lohkarin mäessä kahdenkymmenen neljän osanottajan voimalla kauniin sään vallitessa." Sen jälkeen artikkelissa lueteltiin voittajat eri sarjoissa ja lajeissa. Joukossa vilahteli tulevia Suomen mestareita, kuten kolmiloikkaaja Tapio Lehto ja nyrkkeilijä Reijo Hurri, jne.

Toinen lehtileike Ankkurien kesäkisoista todistaa Lotilan kaupunginosassakin olleen oman epävirallisen urheiluseuran. "Keskiviikkona suoritettiin Asemantaustan Ankkurien ja Lotilan Tahdin välillä yleisurheilutuottelu, joka päättyi Ankkurien voittoon 67 - 39. - Keihäessä käytiin illan

kirein kamppailu, päättyen se kuitenkin Ankkurien kaksoisvoittoon.” Tuloluettelon jälkeen lehdessä kehoitettiin ankkurilaisia kokoontumaan määrättyinä päivinä uusien otteluiden karsintoja varten Radiomäen urheilukentälle, joten saimme ilmaista ilmoituspalvelua harrastuksiimme sekä Lahti-lehdeksi että Etelä-Suomen Sanomilta.

Kun kerroimme Lahden lyseossa tovereillemme Ankkurien saavutuksista, ilmoittautuivat monet lyseolaiset muistakin kaupunginosista halukkaiksi liittymään seuraamme. Näitä olivat hyppääjäveljekset Onni ja Rafael Viljamaa, samoin myöhemmin Suomen mestaruuksia mäenlaskussa voittaneet Alpo Heikkinen ja Juha Broman ja muistaakseni myös Pentti Heino, jotka viimeksi mainitut asuivatkin Asemantakana. Meillä oli hieman pulmia omantuntomme kanssa, voidaanko muualla asuvia ottaa asemantausalaiseen seuraan, mutta kun Ankkureilla ei ollut sääntöjä, hyväksyimme joukon hyviä urheilijoita seuramme edustajiksi asuin kaupunginosasta riippumatta

Urheilukyvyistämme tietoisina menimme haastamaan Työkeskus Harjulan urheiluotteluun Ankkureita vastaan. Pastori Ensio Partanen, sittemmin kansanedustaja, oli Harjulan johtajana kuitenkin diplomaattinen eikä suosunut kisaan. Sen sijaan hän ehdotti meille, että Ankkureista muodostettaisiin kolme Harjulan kerhoa, jolloin Työkeskus järjestäisi kerhoille harjoitus-tiloja, antaisi välineitä ym. etuja. Kun uskoimme toiminnan täten jatkuvan varmemmalla pohjalla, otimme tarjouksen vastaan. Näin Ankkurien nimi säilyi monien vuosien ajan Harjulan toiminnassa alkuperäisten ankkurien siirryttyä muihin toimiin.

Asemantaustan Ankkurien toiminta on eräs esimerkki nuorisossa piilevistä voimista, joita olisi pyrittävä kanavoimaan hyviin harrasteisiin kasvattavan johdon alaisena. Samalla olisi turvattava se, että nuorten oma aktiivisuus myös toimitsija- ja johtotehtävissä pääsisi toteutumaan. Näin harjoitellaan yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja luodaan terveitä ihmissuhteita. Kun ankkurilaiset vuosikymmentenkin jälkeen tapaavat toisiaan, muistelemme aina mielihyvällä menneitä ja toteamme Ankkurien toiminnan antaneen kipinän mm. kuntourheiluun ja muihinkin rakentaviin toimintoihin monille jäsenilleen.

P.S. Kun tämä tarina julkaistiin v. 1992 Opettaja-lehdessä, niin muuan opettaja, joka ilmeisesti oli kuullut Lotilan Tähteen, kirjoitti hänen muistinsa mukaan lotilalaisten pärjänneen hiukan yllämainittua paremmin. Aika kultaa muistomme. Hyvä niin.